

ת"פ 21834/07/19 - מדינת ישראל נגד פלוני

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 21834-07-19 מדינת ישראל נ' פלוני
תיק חיצוני: 124365/2019

בפני כבוד השופט דוד שאול גבאי ריכטר
המאשימה מדינת ישראל ע"י תביעות ירושלים
נגד
הנאשם פלוני
ע"י ב"כ עו"ד תהילה פרץ, ומר יאיר אוהיון, מתמחה

פסק דין

עניינו של פסק הדין בשאלה, האם יש מקום להטיל על הנאשם צו טיפול מרפאתי כפוי אם לאו, מכוח סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א-1991 (להלן - **החוק**), כאשר המוקד נעוץ בשאלה האם הנאשם "עדיין חולה" במשמעות המשפטית של המונח המופיע בסעיף האמור, אם לאו.

רקע

נגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו ביצוע עבירות של חבלה במזיד לרכב, לפי סעיף 413 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן - **חוק העונשין**) וכן פריצה לרכב, לפי סעיף 413 לחוק העונשין, בכך שביום 20.3.2019 לפנות בוקר, ניסה לפרוץ לרכב באמצעות פתיחת דלתותיו בכוח. משלא הצליח, נטל אבן מהרחוב והחל לנפץ את כל שמשות הרכב, תוך גרימת נזק רב. בהמשך, הוציא הנאשם מהרכב חפצים שונים, והשליכם לצדו. זאת עשה, עד לבואם של שוטרים למקום.

בישיבה שהתקיימה ביום 24.11.2019 נתבקשתי להורות על עריכת חוות דעת פסיכיאטרית בעניינו של הנאשם, כפי שהוריתי.

ביום 28.1.2020 הוגשה חוות דעת פסיכיאטרית שנערכה ע"י ד"ר בלה היינס (להלן - **הרופאה**). מחוות הדעת עולה, כי הנאשם כבן 32, רווק ללא ילדים. הוא מוכר למערכת הפסיכיאטרית משנת 2012. בשנת 2012 אושפז מתוקף הוראת אשפוז למשך 3 שבועות, ואובחן כסובל הפרעה סכיזופרנית. לאחר שחרורו המשיך בטיפול תרופתי, זאת עד לקיץ 2018, אז הפסיק, לדבריו, ליטול תרופות על דעת עצמו, ובכך התדרדר מצבו הנפשי. בחודש נובמבר 2018 פנה ביוזמתו לטיפול, אז התרשם הרופא מקיומו של מצב דכאוני ורשם לנאשם תרופות בהתאם. בחודש מרץ 2019 נראה כי

הנאשם היה במצב מאני לנוכח תיאוריו שלו. מדובר במועד ביצוע העבירות המיוחסות לנאשם בכתב האישום. הרופאה ראינה ובדקה את הנאשם, וכן עיינה בכתב האישום ובהודעת הנאשם במשטרה, ממנה עלה, כי מכיון שהרכב (לו הזיק הנאשם מאוחר יותר) עמד באלכסון, ראה בכך סימן חשוד וזרק עליו אבנים. כמו כן חש כאילו ביתו "רדוף". נערכה לנאשם בדיקה פסיכיאטרית ביום 21.3.2019 בעת מעצרו, והרושם שהתקבל היה, כי הנאשם מצוי במצב פסיכוי חריף על רקע מחלת סכיזופרניה. רושם דומה התקבל גם כשהובא לחדר מיון פסיכיאטרי ביום 24.3.2019, אז אושפז בהסכמתו, וזאת עד ליום 16.4.2019. במסגרת האשפוז נבדק הנאשם ואובחן כסובל מהפרעה סכיזואפקטיבית, כאמור, והותווה לו טיפול תרופתי. לאחר שחרורו נבדק במסגרת אמבולטורית בחודש מאי 2019, ולא נמצא שינוי במצבו. לכל אורך התקופה נוטל הנאשם תרופות תוך שקיימת יציבות במצבו. נוכח ממצאי בדיקת קבעה הרופאה, כי בעת ביצוע המעשים, היה הנאשם נתון במצב פסיכוי חריף, שגרם לביצועם ללא יכולת שיפוט ביחס לטיב המעשים, ועל-כן הוא אינו אחראי למעשיו. לצד זאת נקבע, כי כעת הנאשם כשיר לעמוד לדין, מכיון ש"התרשמתי שמחלתו הנפשית של הנבדק נמצאת היום ברמיסה חלקית, והוא מסוגל היום להבחין בין מותר לאסור, מסוגל להבין הליכי משפט ולקיים מעקב נכון אחריהם, ומבחינה זו הוא יכול לעמוד לדין".

בדין שהתקיים לפני ביום 9.2.2020 הביעו ב"כ הצדדים את הסכמתם לאמור בחוות הדעת כולה וכן הסכימו כי יש להורות על זיכוי של הנאשם מחמת הגנת אי השפיות לפי סעיף 34ח' לחוק העונשין, בהתאם להלכת וחנן [רע"פ 2675/13 מ"י נ' וחנן (מיום 3.2.2015)].

לפיכך, וכבר כעת, אני מוצא כי הנאשם ביצע את המעשים המיוחסים לו בכתב האישום, אך מורה על זיכוי מכוח סעיף 34ח' לחוק העונשין.

המחלוקת שבין הצדדים

ב"כ המאשימה, המתמחה, צח דהן, הסכים לזיכוי של הנאשם כאמור, ולצד זאת ביקש להטיל על הנאשם צו טיפול מרפאתי לתקופה מירבית (5 שנים).

הסניגור, מר אוחיון, מתמחה הסניגוריה, טען, כי לנוכח ממצאי חוות הדעת והערכת הרופאה כי הנאשם כשיר לעמוד לדין והוא מצוי ברמיסה של מחלתו, הרי שהוא אינו "חולה" מבחינת החוק, ועל-כן שאין להטיל עליו צו טיפול מרפאתי בכפיה מכוח סעיף 15(ב) לחוק. בהקשר זה היפנה הסניגור לרע"פ 966/17 פלוני נ' מ"י (מיום 28.12.2017) (להלן - **עניין פלוני**) הדן בסוגיה זו ובדרישות הסעיף. לטעמו של הסניגור, הנאשם עונה על דרישות הפסיקה ב**עניין פלוני**, ועל-כן אין להטיל עליו צו כאמור. מעבר לכך ציין הסניגור, כי הטלת צו עלולה להביא להחלפת הרופאה המטפלת (שגם ערכה את חוות הדעת) - מצב דברים שאינו רצוי מבחינת הנאשם ועלול לפגוע במהלך הטיפול שבו הוא נמצא.

ב"כ המאשימה ציין, כי הנאשם מצוי ברמיסה חלקית, ואין ודאות שהבריא לגמרי, ועל כן יש להטיל את הצו המבוקש, שממילא, ניתן לקצר את משכו - עניין הנתון לסמכות הוועדה הפסיכיאטרית על-פי שיקול דעתה המקצועי, ועל פי מצבו הנפשי של הנאשם בעת הדיונים לפניה.

דין והכרעה

סעיף 15(ב) לחוק קובע כך:

"(ב) הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט מצא כי הוא עשה את מעשה העבירה שבו הואשם, אולם החליט, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, שהנאשם היה חולה בשעת מעשה ולפיכך אין הוא בר-עונשין, **ושהוא עדיין חולה**, יצווה בית המשפט שהנאשם יאושפז או יקבל טיפול מרפאתי" (ההדגשה הוספה).

בעניין פלוני, נדונה משמעות הביטוי "ושהוא עדיין חולה", כאשר מדובר בנאשם המצוי ברמיסיה (הפוגה או נסיגה) של מחלתו ונפקות עובדה זו ביחס לתוכן שיש לצקת לביטוי האמור. בית המשפט העליון דן בפרשנויות האפשריות לביטוי זה, וגזר את הפרשנות הראויה ממטרת האשפוז לפי החוק, תוך שקבע, כי התכלית של הגנה על הציבור מפני נאשם יכולה להצדיק לכשעצמה, כפיית טיפול או אשפוז. בית המשפט קבע, כי נאשם יוכל להיחשב "עדיין חולה" גם אם הוא ברמיסיה, אך על בית המשפט לשקול את השיקולים הבאים, בין יתר שיקוליו: טיב המחלה; עצמת הסימפטומים; תנודתיות הסימפטומים של המחלה בעבר; אשפוז וטיפולים קודמים; נטיה להפסקת טיפול יזומה מצד הנאשם; הסביבה המשפחתית-חברתית בה הוא מצוי ועד כמה היא תומכת ומאפשרת פיקוח; חומרת העבירה ונסיבותיה; התקופה שחלפה מאז ביצוע העבירה, ותקופת הרמיסיה. עוד צויין בעניין פלוני, כי "אכן, אינו דומה חולה שמסכן רכוש או גורם מטרד, לחולה שמצבו הרפואי מעורר חשש לפגיעה בחיי אדם ובביטחון הציבור; אין דין הפוגה קצרה כהפוגה ממושכת; מקרים של תנודתיות חריפה בסימפטומים דורשים התייחסות שונה מאשר מקרים של מחלה יציבה; נאשם שלחובתו הרשעות קודמות או זיכויים קודמים לגבי מעשים שנעשו באי שפיות או בהשפעת המחלה, עשוי להיתפס כמסוכן יותר בהשוואה למי שלא ביצע עבירות קודמות; וכיוצא בזה. הקביעה השיפוטית אם הנאשם 'עדיין חולה' צריכה להיעשות לאור תכליתה של הוראת החוק ותוך התחשבות במכלול הנתונים העובדתיים והכלים המקצועיים" (שם, פסקה 8).

הסניגור טוען, כי מתקיימים המבחנים שמנה בית המשפט העליון בעניין פלוני, ולכן, יש מקום להימנע מהטלת צו. הבה נבחן זאת.

א. **טיב המחלה** - הנאשם סובל מהפרעה סכיזואפקטיבית, המתאפיינת בתנודתיות מצב הרוח וכן במחשבות שווא של יחס ורדיפה (ראו בהקשר זה: אבנר אליצור, שמואל טיאנו, חנן מוניץ, מיכה נוימן, "פרקים נבחרים בפסיכיאטריה", מהדורה שישית, 2016, הוצ' דיונון, ע"ע 190-192). מחוות הדעת עולה, כי הנאשם פעל כפי שפעל כיוון שהרכב היווה עבורו "סימן חשוד" שגרם לו להרגיש ש"הבית שלו רדוף" - מדובר במחשבות שווא ברורות;

ב. **עצמת הסימפטומים** - בעת ביצוע המעשים, הסימפטומים הופיעו במלוא חומרתם כמו גם בתקופה שקדמה להם (התנהגות מאנית הכרוכה בבזבז כספים, בין היתר). כיום, לנוכח טיפול תרופתי מתמשך, הרופאה לא צפתה ב"סימנים קליניים של דכאון, מניה או חרדה... ללא הפרעות בהלך החשיבה. שלל קיום מחשבות שווא, שלל הפרעות בתפיסה. שלל קיום מחשבות אובדניות או אלימות כלפי הזולת" (עמ' 2 לחוות הדעת). דהיינו, כעת הנאשם אינו מגלה סימפטומים של המחלה;

ג. **תנודתיות הסימפטומים בעבר** - בין שנת 2012 ועד שנת 2018 לא דווח על תנודתיות בסימפטומים, כאשר לאורך תקופה זו הנאשם נטל טיפול תרופתי והיה במעקב. בעקבות הפסקת טיפול תרופתי ביוזמת הנאשם, חלה התדרדרות במצבו, הוא אובחן כסובל ממצב דכאוני, החל בטיפול תרופתי, ובהמשך, בעת האירועים (מרץ 2019) פעל כשהוא במצב מאני שהחמיר והלך (עמ' 1 לחוות הדעת). מאז אשפוזו האחרון במרץ 2019 ונטילת הטיפול התרופתי כסדרו ועד היום (כמעט שנה תמימה), לא דווח על תנודתיות במצבו;

ד. **אשפוזים וטיפולים קודמים** - הנאשם אושפז בשנת 2012, שוחרר עם התוויה טיפולית והתמיד בטיפול תוך מצב יציב עד שנת 2018, עת הפסיק ליטול תרופות מיוזמתו. אשפוזו הנוסף היה במרץ 2019, ומאז מטופל תרופתית ויציב;

ה. **נטיה להפסקה עצמאית של טיפול** - הנאשם הפסיק ליטול טיפול **פעם אחת** בשלהי שנת 2018, דבר שהביא להתדרדרות במצבו, לביצוע העבירות במרץ 2019 ולאשפוזו לאחר מכן. מעבר לכך, בין 2012 ל-2018, ומאז 2019 ועד היום, התמיד בנטילת התרופות ובטיפול;

ו. **סביבתו הקרובה** - אין לכך התייחסות בחוות הדעת, אך מדברי הסניגור עולה כי הנאשם מתגורר בבית הוריו, ואלה וקרוביו ומכריו מודעים למחלתו ומעודדים אותו בהמשך הטיפול - טענה זו לא נסתרה;

ז. **חומרת העבירה ונסיבותיה** - כאמור, מדובר בעבירה כלפי רכוש, ולא כלפי נפש. אין מדובר בעבירה פשוטה לנוכח היקף הנזק שנגרם לרכב, אך המעשים הם פועל יוצא ישיר של מחשבות השואו שהיו לנאשם בעת ביצוע המעשים;

ח. **התקופה שחלפה מאז ביצוע העבירה ותקופת הרמיסיה** - חלפה כמעט שנה מאז ביצוע העבירה והנאשם לא חזר על המעשים או על מעשים דומים והתמיד ומתמיד בטיפול ומעקב, ומצבו יציב, כעולה מחוות הדעת. הרמיסיה בה הוא נמצא, גם אם היא מוגדרת חלקית, הרי שהיא יציבה.

ט. **קיומו או היעדרו של עבר פלילי** - מדובר בנאשם כבן 32, שאין לו רישום פלילי כלשהו.

מדובר, אפוא, באדם בשנות השלושים לחייו, אשר מלבד תיק זה, נעדר עבר פלילי. הוא אושפז פעמיים בחייו בבית חולים פסיכיאטרי, ובפעם הראשונה התמיד בטיפול התרופתי והמעקב תקופה של למעלה מ-6 שנים. לאחר אשפוזו השני והאחרון (כך יש לקוות ולאחל לו), הוא מתמיד בטיפול תרופתי ומעקב, ומחווות הדעת עולה, כי מצבו יציב. מעבר לכך, לא נצפתה תנודתיות חריפה במצבו לאורך השנים האחרונות, ואי-נטילת התרופות התרחשה בנקודת זמן אחת בלבד, ואין מדובר ב"דפוס" התנהגות. כל אלה, בצירוף העובדה שהעבירות גרמו לנזק ברכוש, ולא כונו כנגד אדם, יש בהם להכריע את הכף לטובת עמדת הסניגור.

לכן ניתן לקבוע, כי הנאשם אכן עומד בכל המבחנים שהותוו **בעניין פלוני**, באופן שמוביל למסקנה המשפטית, ולפיה הנאשם בעת הזאת, אינו חולה במובן המשפטי של המילה, ועל-כן, אין מקום להטיל עליו צו טיפול מרפאתי כפוי מכוח סעיף 15(ב) האמור.

יישום דומה ניתן לראות גם בת"פ (רחובות) 27712-06-18 מ"י נ' פלונית (מיום 13.1.2020, כב' סגנית הנשיאה, השופטת אפרת פינק).

זכות ערעור כחוק.

יש לשלוח העתק לפסיכיאטר המחוזי.

ניתן היום, כ"א שבט תש"פ, 16 פברואר 2020, במעמד הצדדים.